

Vladimír Majakovskij jednou polemicky řekl: „Panuje demagogie a spekulace s nesrozumitelností... Je třeba zorganizovat srozumitelnost knihy.“ V tomto smyslu je naše knížka vlastně organizační záležitostí. Nemůže poezii čtenáře získat, to je jen v silách bezprostředního účinku poezie samé, ani se neobrací k znalcům a čtenářům už vyspělým. Je dedikována naprosto jednoznačně: těm, kdož začínají číst poezii soustavněji, těm, kdož se v ní chtějí orientovat. Z tohoto určení vplynula i podoba knížky: to, jak je uspořádána a čeho si všímá, v jaké šíři a hloubce věci probírá, jakým jazykem je napsána. Rostouc z přesvědčení, že lépe je poezii aktivně chápat než se do ní pasivně vciťovat, má knížka ctižádost především vykladačskou: nabízí několik klíčů, jimiž jde otevřít branka poezie, aniž by přitom chtěla vést čtenáře tvorbou všech našich velkých moderních básníků, nahrazovat všestranný kritický rozbor díla zvolených autorů či teoretických otázek z tohoto rozboru plynoucích. To má na mysli jak první, teoretická část knihy, tak i její druhý, z monografických kapitol sestavený oddíl, který na ni úzce navazuje a který její výklad poezie rozvíjí na několika příkladech básníků, kteří pro svou náročnost potřebují výkladu, ale kteří jsou zároveň plně současní a kteří do vývoje moderního českého básnictví zasáhli zvlášť podnětně.

Autoři — všichni členové jednoho vědeckého pracoviště — nepovažují svou knížku za daň, která musí být čas od času splácena na účet popularizace a která jen „zdržuje“ od vlastních výzkumů. Mají tuto práci naopak jen za jinou formu své každodenní práce odborné. Neboť tato knížka právě proto, že nemohla být ani literární teorií, ani literární historií, ani literární kritikou v běžném slova smyslu, přinesla během svého vznikání řadu nových, ryze odborných problémů, které bylo — a ještě bude — zapotřebí rozlousknout. Je to pokus, při kterém jsme se zapotili.

J. O.

Podzim 1962

Předmluva k 2. vydání

Jak se na správně 2. vydání sluší, je jak revidované, tak rozšířené. Každý z nás samozřejmě kriticky přehlédl dosavadní texty, tzn. podle svého uvážení zakalkuloval do svého nynějšího výkladu u žijících autorů jejich poslední vývoj, reagoval na současné aktualizace minulých postupů a směrů, snažil se o definitivnější formulace, vzal za své některé podněty, jak je přinesla odborná kritika 1. vydání. A pak jsme — rovněž s pomocí nového spolupracovníka — svazek rozšířili. Přidali jsme samo-

statné kapitoly o Jaroslavu Seifertovi a Jiřím Kolářovi a zcela jinak pojali závěrečnou kapitolu zabývající se básníky před pěti lety ještě „mladší“, dnes však už „střední“ generace; doufáme, že východiska i některá pozoruhodná vývojová období dnešní české poezie budou tímto rozšířením bohatěji osvětlena a tím i náležitěji oceněna.

Nová edice naší knížky se však — a to už bez našeho přičinění — liší od prvního vydání také tím, že se připíná k jinému kontextu, neboť jak básnictví samo i jeho postavení uvnitř literatury, tak i postoj čtenářské veřejnosti k poezii se ve srovnání s počátkem šedesátých let znatelně změnily. Tehdy prodělávala poezie jistou konjunkturu (viz například nevidané výše nákladů, záplava prvotín, zrod divadel poezie, ustavení Klubu přátel poezie — plán na příručku Jak číst poezii vznikl v témž roce 1961), dnes prodělává spíše svůj „ústup ze slávy“. Příčin, proč k této proměně došlo, je mnoho, a mezi nimi bezpochyby i ta okolnost, že během šedesátých let prudce vypsela česká próza, která se řadou originálních talentů, samostatnou myšlenkovou aktivitou a značnou vnitřní diferenciací stala současně poezii konkurentem a partnerem víc než rovnocenným. Ale předmluva je jistě to nejméně vhodné místo k probírání otázek, jejichž analýze by více slušela studie nebo i celá kniha.

Je si přát, aby se dobové ztráty na extenzitě vynahradyly soustředěním k podstatným věcem poezie, hlubším porozuměním její nenahraditelné osobitosti a jejím ustavičným proměnám. Pokud potřebu větší intenzity pociťují sami čtenáři, chtěla by jim naše knížka být malým rádcem, jak na to.

J. O.

Podzim 1967

PROBLÉMY MODERNÍHO BÁSNICTVÍ